

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS

Daiva Grakauskaitė-Karkockienė

ŠEIMOS PSICHOLOGIJA

Serija
„Metodinės priemonės“

TURINYS

Žodis skaitytojams	7
1. Šeimos samprata psichologijoje	9
1.1. Santuokos vystymosi ciklai ir stadijos	11
1.2. Veiksniai, nulemiantys šeimos institucijos formavimąsi	15
1.3. Šeimos funkcijos ir socialinių vaidmenų formavimasis šeimoje	16
1.4. Socialinių vaidmenų formavimosi teorinis pagrindimas	20
2. Pasirengimas santuokai	23
2.1. Partnerio pasirinkimas	23
2.2. Partnerio pasirinkimo motyvai	24
2.3. Tinkamas ir netinkamas partneris	25
2.4. Realūs ir nerealiūs lūkesčiai	28
2.5. Poreikiai	31
2.6. Baimės	32
2.7. Gebėjimai, privalumai	32
3. Šeimos sukūrimas, santuoka	34
3.1. Pokyčiai sukūrus šeimą	34
3.2. Santykiai su sutuoktinio tėvais	35
3.3. Sėkmingos ir stabilios santuokos sąlygos ir veiksniai	40
3.4. Kliūtys stabiliai santuokai sukurti arba santuokinės iliuzijos	41
4. Meilės samprata	43
4.1. Meilės sąvoka	43
4.2. Meilė ar tik įsimylėjimas?	44
4.3. Romantiška, savanaudiška ir brandi meilė	46
4.4. Meilės raiška	48
4.5. „Netikra meilė“	50
5. Gyvenimas šeimoje	54
5.1. Draugų ratas, bendra veikla	54
5.2. Pareigų pasiskirstymas	55
5.3. Bendravimas šeimoje	57

5.4.	Sėkmingos poros	58
5.5.	Bendravimo lygiai	59
5.6.	Savigarbos reikšmė santuokoje	61
5.7.	Asmenybės įtaka bendravimui	61
5.7.1.	Intravertai ir ekstravertai	62
5.7.2.	Neurotinės ir psichopatinės asmenybės	64
5.7.3.	Brandi, sveika ir neurotinė asmenybė	67
5.7.4.	Socialiniai charakterio tipai.	70
5.8.	Konfliktai ir jų sprendimas.	72
5.8.1.	Konfliktų priežastys	72
5.8.2.	Konflikto etapai	74
5.8.3.	Konflikto fazės	74
5.8.4.	Tarpasmeninių konfliktų strategijos	75
5.8.5.	Strategija „Laimėti–laimėti“.	75
6.	Gimimo eiliškumo įtaka formuojantis asmenybei ir kuriant šeimą.	78
6.1.	Gimimo eilė, elgesio modeliai ir vaidmuo būsimoje šeimoje	78
6.2.	Partnerių gimimo eiliškumo įtaka santuokos sėkmei	82
7.	Vaikų auginimas ir auklėjimas	86
7.1.	Socialiniai ir asmeniniai motyvai turėti vaikų	86
7.2.	Esminės permainos šeimoje gimus vaikams	87
7.3.	Pareigų pasiskirstymas gimus vaikams	90
7.4.	Atsakinga tėvystė	91
7.5.	Vaikų auklėjimas	93
7.6.	Vaikų poreikiai	93
7.7.	„Tuščio lizdo“ sindromas.	94
8.	Netektys santuokoje.	97
8.1.	Netektys, susijusios su artimųjų mirtimi	97
8.2.	Netekties išgyvenimo etapai	99
8.3.	Vaikų reagavimas į mirtį	101
8.4.	Esminiai pokyčiai po skyrybų	103
8.5.	Skyrybų priežastys	104
8.6.	Skyrybų įtaka vaikų psichologinei savijautai.	106
8.7.	Pagalba vaikams, išgyvenusiems skyrybas	109

9.	Psichoterapijos teorijų taikymas šeimoms.	112
9.1.	Sisteminės šeimos terapijos samprata.	112
9.2.	Struktūrinė šeimos terapija	113
9.3.	R. Skynerio sisteminis požiūris į šeimą.	116
9.4.	Komunikacinė šeimos teorija (V. Satir šeimos rekonstrukcijos metodas)	121
9.5.	B. Hellingerio šeimos konsteliacijos metodas	131
9.6.	Transakcinės analizės (TA) teorijos taikymas šeimoms. . .	135
10.	„Psichologija dviem“ – programa būsimiesiems sutuoktiniams . .	153
10.1.	Susipažinimo pratimai	154
10.2.	Partnerio pažinimas	154
10.3.	Vestuvių planavimas	157
10.4.	Šeimos, kurioje augome, pažinimas.	159
10.5.	Vaikai.	162
10.6.	Gyvenimas šeimoje	165
10.7.	Vertybės	171
10.8.	Bendravimas.	172
10.9.	Klausymasis	176
10.10.	Konfliktai	179
10.11.	Vaidmenys ir atsakomybė šeimoje	183
11.	Užduotys studentams.	187
11.1.	Savarankiško darbo užduočių pavyzdžiai	187
11.1.1.	Gimimo eiliškumas ir psichologiniai ypatumai.	187
11.1.2.	Konfliktingos situacijos ir jų sprendimas	187
11.1.3.	Laisvai pasirinkta užduotis	188
11.1.4.	Patirties įvardijimas mokantis „Šeimos psichologijos“	188
11.1.5.	V. Satir šeimos rekonstrukcijos konsultavimo metodų ir jų praktinio taikymo galimybių pristatymas	188
11.1.6.	Transakcinė analizė	188
11.1.7.	Gimimo eiliškumo įtaka asmenybės savybėms	189
11.1.8.	Mano gyvenimo medis	189
11.2.	Praktinės užduotys seminarų metu	192
11.2.1.	Šeimos samprata	192
11.2.2.	Stereotipai apie lytį.	192

11.2.3.	Teiginiai apie šeimą	192
11.2.4.	Kas yra šeima?	193
11.2.5.	Vyrai ir moterys šeimoje	193
11.2.6.	Šeimos kūrimas	194
11.2.7.	Vaikai	195
11.2.8.	Gyvenimas šeimoje	196
11.2.9.	Nebaigti sakiniai apie šeimą	196
11.2.10.	Stereotipai ir jų kaita atsižvelgiant į gyvenamąjį laikotarpį	197
11.2.11.	Konfliktą sukeltantys teiginiai	197
12.	Studentų atsiliepimai apie kursą	199
13.	Straipsniai apie šeimą.	204
13.1.	Apie bendravimą šeimoje	204
13.1.1.	Kai klausydami nesiklausome	204
13.1.2.	Pavyduolio spąstuose arba „nesaldus“ gyvenimas	207
13.1.3.	Jaučiuosi suaugęs – kaip „neskausmingai“ palikti namus?	210
13.2.	Apie tėvo ir motinos vaidmenis	217
13.2.1.	Mamos pasirinkti negaliu	217
13.2.2.	Mamos dienos: akmenėliai į mamų ir močiūčių daržą	221
13.2.3.	Tėvo vaidmuo ir įtaka vaikams	226
13.3.	Apie vaikus ir jų auklėjimą.	227
13.3.1.	Kaip „tvarkytis“ su pinigais?	227
13.3.2.	Apie bausmes.	230
13.3.3.	Sunkumai, kylantys vaikams, augusiems alkoholikų šeimose.	233
13.3.4.	Kai dalijamės pusę per pusę.	236
13.3.5.	Kada susilaukti vaikų?	239
Literatūra.		242